

A qui, sinó a ell, es deuen els ports de Amberes i Flessingne; les obres hidràuliques de Dunkerque; el gigantesc port de Chesburgo; les obres marítimes de Venecia; els camins dels Pirineus als Olps; els ponts de Jena, Austerlitz, Lió, Turin, Ruan; el canal que uneix l'Escalda amb el Somme; el de Arlés, el de Pavía, el del Rhin; la construcció del pas del Simplou? A qui, l'embelliment i conservació dels palaus de la corona a França, Holanda, Turin, Roma?

La seva importància, no obstant, no resideix solsament en haver-ho fet construir; sinó en haver-ho fet construir *en mitj de contínues guerres, sens recórrer a emprèstits, i disminuint-se, al contrari, la deuda pública.*

Mes encara. L'hom que feu correr riu de sanc, tenia també un cor humà:

Estaba sitiada Mantua pels francesos, quan el general austriac veigent-se en la impossibilitat de defensar-la envià son ajudant de camp al quartel general de l'exèrcit que els sitiaba pera tractar la rendició. Un oficial francès de grau superior que tapat amb una capa assistia a l'entrevista s'adeltantá després de la discussió i prenguent una ploma escrigué les condicions baix les que havia de rendir-se la plassa; condicions molt mes honoroses de lo que podia esperar el general sitiad i mentres el missatjé s'admiraba de trobar-se devant de Bonaparte, aquest li digué: «Si Wurmser tingués queviures per a divuit o vint dies i parlés de rendir-se no meixeria que se li concedís una capitulació honrosa; pero respecto l'edat la valentia i les desgracies del mariscal. Aquestes condicions serán les mateixes encara que tardi quinze dias, un mes, dos mesos».

Quan el vell Wurmser tingué la mortificació d'entregar la seva espasa al front de 20.000 homs, Bonaparte manifestá una atenció mes noble i delicada evitant trobar-se present en aquell acte.

Pero en lloc se mostrá mes gran Napoleó que a Porolam i aquella fou sens dupta la página mes bella de la seva vida política.

Un jorn se sapigué que Hatz feld a qui l'Emperador havia encomanat el govern Civil de Berlín comunicava al rei de

Prusia els moviments de les tropes franceses hi havia de ésser jutjat per una comissió militar que sens dupte l'hauria condemnat a mort quan la seva muller tirant-se als peus de l'Emperadó li digué que el seu marit era ignocent i víctima de l'odi dels francesos.

Allavors ell li ensenya unes cartes i la primessa de Hatz feld reconeguent la lletra del seu marit, va desmaiar-se. Commogut Napoleó, va dir-li: «Agafeu, senyora, aquestes cartes i crameu-les; destruint aqueix document no podré condemnar al vostre marit».

Algú preguntarà tal volta. I el duc de Enghien?

En el testament de Napoleó se lleigeixen les següents paraules: «Vaig manar pendrer i processar al duc de Enghien, per ésser necessari a la seguretat, interés i honor del poble francès. El compte de Artois, segons propia confessió, tenia assalariats a París, seixanta assessins. Si tornés a trobar-me en iguals condicions, faria lo mateig.»

Els homs han jutjat a Napoleó, amb un rigor excessiu; pero la Naturelça conservarà com una joya sagrada, el monument que feu sortir de l'Occia pera tomba de un héroe. I el nom de *Santa Elena*, corrent de segle en segle, proclamará l'etern oprobri dels qui «convertiren l'aire, en instrument de assassinat.»

PALMERÍN.

La educació e instrucció dels infants

Tots els apostols de les idees mes avensades han predicat constanment la necessitat imprescindible que hi ha en cuidar de dar la educació e instrucció necessaria als infants, si es que's vol que la humanitat avensi vers cap al seu verdader millorament, i jo crec que sí, que veritablement lo que més sagrat tindria de ser, fora l'ensenyança dels infants, tan abandonada encara avui dia, apesar de les institucions i lleis que la protegeixen.

Mirem aquí Espanya mateix i veurem el quadro mes dolorós i funestíssim que